

VÄLISMINISTEERIUM

Rahvusvaheliste organisatsioonide ja inimõiguste osakond

**EESTI TEGEVUSKAVA ÜRO JULGEOLEKUNÕUKOGU RESOLUTSIOONI 1325
„NAISED, RAHU JA JULGEOLEK“ RAKENDAMISEKS EESTIS 2020–2025**

VAHEARUANNE 2020–2023

Tallinn 2023

Sisukord

Sissejuhatus	3
2. Tegevused resolutsiooni 1325 rakendamiseks aastatel 2020-2025	3
2.1. Koostöö, infovahetus ja resolutsiooni 1325 eesmärkide edendamine rahvusvahelisel tasandil	3
2.2. Naiste inimõiguste tagamise toetamine ning naiste võimestamine konfliktipiirkondades ja konfliktijärgsetes piirkondades	9
2.3. Naised, rahu ja julgeoleku alal valdkondliku asjatundlikkuse kasvatamine ametkondades ja laiem teadlikkuse suurendamine Eestis	11
2.4. Naiste esindatuse suurendamine rahu ja julgeoleku tagamisega seotud ametikohtadel Eestis, sealhulgas osalemisvõimalused rahvusvahelistel sõjalistel ja tsiviiloperatsioonidel	17
Kokkuvõte	19

Sissejuhatus

ÜRO Julgeolekunõukogu võttis 2000. aastal vastu [resolutsiooni 1325](#) „Naised, rahu ja julgeolek“ (*Women and Peace and Security*, WPS) ning seadis eesmärgi, et rahvusvaheline üldsus peab läbivalt arvestama sooperspektiiviga konfliktide ennetamisel, lahendamisel ja rahutagamisel ning tegelema ka konfliktides esineva seksuaalvägivalla ennetamisega. Tegemist on ühe märgilisema ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga, milles Julgeolekunõukogu võttis esimest korda vastu otsuse, tunnistamaks relvakonfliktis tekkiva kahju ebaproportsionaalselt suurt mõju naistele ja lastele. Resolutsiooni 1325 sõnumeid ja eesmäärke on Julgeolekunõukogu hiljem veel võimendanud mitme jätkuresolutsiooniga. Eesti on olnud resolutsiooni 1325 toetaja ning jätkuresolutsioonide 1820, 1888, 2106, 2122 ja 2242 kaasesitaja.

Resolutsioonis 1325 seatud eesmärkide edendamiseks on Eesti vastu võtnud kolm tegevuskava, aastateks 2010–2014, 2015–2019 ja 2020–2025. Tegevuskava 6. peatüki alusel esitavad seda ellu viivad ametkonnad ja vabaühendused kirjaliku ülevaate oma tegevustest 2023. aasta teises pooles ja 2025. aasta teises pooles. Mõlemal korral koostab Välisministeerium esitatud ülevaadete alusel tegevuskava rakendamise aruande, mis edastatakse infoks Vabariigi Valitsusele. 2020–2023 vahearuanne on koostatud Haridus- ja Teadusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Välisministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Siseministeeriumi, Eesti NATO Ühingu, Politsei- ja Piirivalveameti, Mondo, Arengukoostöö Ümarlaua, Kaitseväge ning soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku sisendite põhjal.

2. Tegevused resolutsiooni 1325 rakendamiseks aastatel 2020–2025

2020–2025 tegevuskava tegevused resolutsiooni 1325 rakendamiseks pandi paika eelmiste tegevuskavade fookusest lähtudes ning teiste riigisisese tegevuskava täitmisesse panustavate ministeeriumite ja asutustega kooskõlastades. Tegevuste sõnastamisel hoiti piisavat üldistustaset, võimaldamaks erinevaid naised, rahu ja julgeoleku valdkonda mõjutavaid tegevusi mitmekülgsemalt kaasata. Samuti ei seadnud tegevuskava kindlaid geograafilisi või temaatilisi fookuspiirkondi.

2020–2025 tegevuskava eesmärgid on jagatud nelja rühma:

1. koostöö, infovahetus ja resolutsiooni 1325 eesmärkide edendamine rahvusvahelisel tasandil;
2. naiste inimõiguste tagamise toetamine ning naiste võimestamine konfliktipiirkondades ja konfliktijärgsetes piirkondades;
3. naised, rahu ja julgeoleku alal valdkondliku asjatundlikkuse kasvatamine ametkondades ja laiem teadlikkuse suurendamine Eestis;
4. naiste esindatuse suurendamine rahu ja julgeoleku tagamisega seotud ametikohtadel Eestis, sealhulgas osalemisvõimalused rahvusvahelistel sõjalistel ja tsiviiloperatsioonidel.

2.1. Koostöö, infovahetus ja resolutsiooni 1325 eesmärkide edendamine rahvusvahelisel tasandil

- Aprillis 2021 võeti vastu Eesti inimõigusdiplomaatia alused ja tegevuskava, milles naised, rahu ja julgeolek on üks temaatilistest prioriteetidest.

- Tegevuskava vahearuande perioodil on Eesti panustanud resolutsiooni 1325 eesmärkide edendamisse aktiivse ÜRO ja teiste regionaalsete või rahvusvaheliste organisatsioonide (EL, Euroopa Nõukogu, NATO, OSCE) liikmena. Eesti on teinud organisatsioonide kaudu koostööd teiste riikide ja osapooltega ning osalenud temaatilises infovahetuses.
- Eesti kuulub rahvusvahelisse naisted, rahu ja julgeoleku valdkonnale pühendunud kontaktpunktide võrgustikku, mille tööd koordineerib ÜRO soolise võrdõiguslikkuse ja naiste õiguste edendamise agentuur UN Women. Võrgustik loodi sügisel 2016 New Yorgis ning hõlmab ligi 60 riiki ja neile lisaks vabaühendusi üle maailma.
- 28. juunil 2021 nimetati president Kersti Kaljulaid kaheks aastaks ÜRO peasekretäri üleilmseks naiste ja laste õiguste (*Every Woman Every Child*, EWEC) eestkõnelejaks.
- Eesti kuulub ka naisted, rahu ja julgeoleku sõprade rühma New Yorgis, mis esitab erinevatel ÜROs toimuvatel kohtumistel temaatilisi sõnavõtte ja pöörab tähelepanu nii edasiminekutele kui ka jätkuvatele või uutele probleemidele resolutsiooni 1325 eesmärkide täitmisel. Lisaks korraldab sõprade rühma juhtriik Kanada ettekirjutamata regulaarsusega sõprade rühma kohtumisi koos julgeolekuvaldkonnas töötavate naistega, rääkimaks nende kogemusest.
- Naisted, rahu ja julgeolek oli üks Eesti prioriteete ÜRO Julgeolekunõukogu valitud liikmesuse ajal aastatel 2020-2021. Eesti osales aktiivselt naisted, rahu ja julgeoleku teemal ÜRO Julgeolekunõukogu debattidel ning võtab sõna teistel valdkonnaga seonduvatel ÜRO kohtumistel New Yorgis.
- Eesti on järjepidevalt toetanud ÜRO peasekretäri eriesindaja relvastatud konfliktides esineva seksuaalvägivalla küsimustes (*Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict*, SRSG-SVC) ning ÜRO peasekretäri eriesindaja laste ja relvakonfliktide küsimuses (*Special Representative of the Secretary General on Children and Armed Conflict*, SRSG-CAAC) tööd. Eesti on väljendanud oma toetust sõnavõttudes, sealhulgas igal aastal ÜRO peaassamblee kolmanda komitee istungjärgu ajal.
- Eesti on jätkanud erinevate resolutsiooni 1325 eesmärkide täitmisega tegelevate ÜRO kehamite ja üksuste töö toetamist rahaliselt. UN Womeni toetuseks eraldati 2020. aastal 80 000 eurot, 2021. aastal 50 000 eurot, 2022. aastal 80 000 eurot ning 2023. aastal 50 000 eurot. ÜRO peasekretäri eriesindaja toetuseks relvastatud konfliktides esineva seksuaalvägivalla küsimustes eraldati 2020. aastal 30 000 eurot, 2021. aastal 30 000 eurot, 2022. aastal 20 000 eurot ning 2023. aastal 20 000 eurot. ÜRO õigusriigi tugevdamise ja seksuaalvägivalla vastase võitluse ekspertide meeskonnale (*Team of Experts on the Rule of Law and Sexual Violence in Conflict*, TOE) eraldati 2020. aastal 50 000 eurot, 2021. aastal 30 000 eurot, 2022. aastal 20 000 eurot ning 2023. aastal 20 000 eurot. ÜRO Rahvastikufondi (*United Nations Population Fund*, UNFPA) toetuseks eraldati 2020. aastal 60 000 eurot, 2021. aastal 30 000 eurot ning 2023. aastal 30 000 eurot. ÜRO peasekretäri eriesindaja toetuseks laste ja relvakonfliktide küsimuses eraldati 2020. aastal 30 000 eurot, 2021. aastal 30 000 eurot, 2022. aastal 30 000 eurot ning 2023. aastal 30 000 eurot. Rahvusvahelise Kriminaalkohtu ohvrite usaldusfondile eraldati seksuaal- ja soolise

vägivalla ohvrite toetuseks 2020. aastal 50 000 eurot, 2021. aastal 50 000 eurot ning 2022. aastal 40 000 eurot 2023. aastal 40 000 eurot. ÜRO tütarlaste hariduse algatusele (UNGEI) eraldati 2020. aastal 30 000 eurot. ÜRO Lastefondile (UNICEF) eraldati 2020. aastal 300 000 eurot, 2021. aastal 150 000 eurot ning 2022. aastal 100 000 eurot. ÜRO Rahuloome Fondile (*United Nations Peacebuilding Fund*) eraldati 2020. aastal 75 000 eurot, 2021. aastal 50 000 eurot, 2022. aastal 50 000 eurot ning 2023. aastal 50 000 eurot. ÜRO poliitika- ja rahuloome osakonna (*The United Nations Department of Political and Peacebuilding Affairs*) tegevuste toetuseks eraldati 2020. aastal 30 000 eurot, 2021. aastal 20 000 eurot, 2022. aastal 20 000 eurot ning 2023. aastal 20 000 eurot.

- Sotsiaalministeeriumi esindajad on aktiivselt osalenud rahvusvahelistel kohtumistel, seal hulgas ministri või asekancleri tasemel naiste staatuse komisjoni (*Commission on the Status of Women, CSW*) istungjärgudel, mis toimuvad iga aasta märtsis New Yorgis. 2023. aastal struktuurireformiga liikus Sotsiaalministeeriumi Võrdsuspoliitika osakond Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastutusvaldkonda, millega seoses esindab Eestit CSW istungjärgudel edaspidi Majandus- ja Kommunikatsiooniminister või vastav asekancler.
- Aastatel 2017-2021 oli Eesti CSW liige ning oleme esitanud oma kandidatuuri saada uuesti liikmeks aastateks 2030-2034. Eesti kandideerib ka agentuuri UN Women juhtnõukogu liikmeks aastateks 2027-2029.
- 2023. aastal esitas Eesti oma kandidatuuri saada ÜRO Inimõiguste Nõukogu liikmeks aastateks 2026-2028 ning püstitas prioriteetsed teemad, millest üks on naiste õigused.
- Eesti osaleb ÜRO Inimõiguste Nõukogu emasuremust ennetava resolutsiooni¹ tuumikrühmas. Resolutsioon on üks Eesti prioriteete Inimõiguste Nõukogus. Tegemist on ainukese resolutsiooniga, kus Eesti on tuumikgrupis ja tegeleb resolutsiooni kirjutamise, esitamise, läbirääkimiste ja teavitustegevusega resolutsiooni vastuvõtmisteks.
- Sotsiaalministeeriumi esindaja on osalenud Euroopa Nõukogu soolise võrdõiguslikkuse komisjonis ja EL soolõime kõrgetasemelises rühmas.
- Eesti osaleb aktiivselt resolutsiooni 1325 ELi rakkerühmas, mis kohtub kaks korda aastas Brüsselis, viimati 2023. aasta mais. Rakkerühma eesmärk on jagada liikmesriikide kogemusi ja parimaid praktikaid resolutsiooni 1325 eesmärkide täitmisel ja toetada ELi üldise WPS poliitika kujundamist.
- Eesti toetab NATO resolutsiooni 1325 rakendamist ning osaleb aktiivselt asjakohastes töörühmades ja komiteedes. NATO tegevuste aluseks on 2018. aastal uuendatud WPS poliitika ja 2021. aastal heaks kiidetud WPS tegevuskava aastateks 2021-2025, mille rakendamisega on liitunud ka NATO partnerid. 2022. aasta Madridi tippkohtumisel heakskiidetud strateegilisse kontseptsiooni lisati olulise arenguna WPS agenda edendamine

---

¹ [Human Rights Council Resolution on preventable maternal mortality and morbidity and human rights A/HRC/47/L.23/Rev.1](https://www.unhcr.org/refugees/council/human-rights/resolutions/2018-2020)

läbi kõigi NATO põhiülesannete. Uuel aastal on käivitumas arutelud WPS poliitika uuendamiseks, eesmärgiga ajakohastatud poliitika 2024. aasta Washingtoni tippkohtumisel heaks kiita.

- Eesti suursaadikud üle maailma on vahearuande perioodil osalenud naised, rahu ja julgeoleku valdkonnaga seotud ühiskonna teadlikkust tõstvatel üritustel, seal hulgas igal aastal 25. novembril tähistatava rahvusvahelise naistevastasevägivalla vastu võitlemise päeval ning sellega seonduvatel kohtumistel, nagu 16 päeva kestev kampaania soopõhise vägivalla vastu. 2022. ja 2023. aastal korraldas 25. novembri tähistamiseks teavituspäeva ka Välisministeerium Tallinna diplomaatilise korpuse osalusel.
- Eesti teeb naised, rahu ja julgeoleku valdkonnas koostööd Põhjamaade ja Balti riikide ehk NB8 koostööformaadis. NB8 riikide Välisministeeriumide naised, rahu ja julgeoleku teemadega tegelevad kolleegid kohtuvad kord aastas ühes NB8 riigi pealinnas, jagamaks oma kogemusi ja ettepanekuid resolutsiooni 1325 eesmärkide edukamaks täitmiseks.
- Eesti tegeleb naissoost inimõiguskaitsete, ajakirjanike ja teiste meediatöötajate kaitsmise ja toetamisega Euroopa inimõigussaadikute võrgustiku ning rahvusvaheliste koalitsioonide ja initsiatiivide kaudu, nagu Meediavabaduse Koalitsioon, Internetivabaduse Koalitsioon ja OSCE ajakirjanike kaitse projekt.
- Eesti Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik on vahearuande perioodil teinud rahvusvahelist koostööd Equinet'i ehk Euroopa võrdsete võimalustega tegelevate asutuste võrgustiku kaudu.
- Eesti on seisnud resolutsiooni 1325 eesmärkidele tähelepanu pööramise ja asjakohaste tegevuste elluviimise eest Rahvusvahelise Kriminaalkohtu (*International Criminal Court*, ICC) Rooma statuudi kontekstis. Kuna naised on suurim rühm seksuaalvägivalla ohvrite hulgas, peab võitlusega karistamatuse vastu kaasnema nende suurem osalemine rahu- ja julgeolekutegevustes. 2023. aasta Rooma statuudi osalisriikide assambleel kaaskorraldas Eesti mitut kõrvalüritust, mis pöörasid erilist tähelepanu ohvritele, sh naiste ja laste erilisele haavatavusele.
- 26.-30. augustil 2021 toimus 2019. aastal Eestist alguse saanud rahvusvahelise konverentsi jätkukonverents "*Women in Leadership. For a Better Future together*" Bahreinis. Esinejad üle maailma andsid ülevaate naiste rollist ja innovatsioonist, meediast, küberkaitsest, keskkonna mõjutustest, naistele võrdsete võimaluste loomisest, vaimsest tervisest, ajakirjandusest konfliktipiirkondades, teatri rollist, kultuurist, diskrimineerimisest ja teistest teemadest. Eesti NATO Ühingu juhatuse esimees Krista Mulenok tegi ettekande Eesti küberkaitse valdkonna arengust ja aktiivõppe meetoditest, tutvustas küberkaitse valikkursuse ainekava ja NATONIA mängu. Konverentsi serval toimus ka kohtumine Bahreini Välisministeeriumi strateegilise osakonna juhi Nancy Limaliga, kus arutati pandeemia mõjutuste, Afganistani olukorra ning Eesti ja Bahreini koostöövõimaluste üle. Projekti toetasid SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital, Välisministeerium ja Kaitseministeerium.
- 16. novembril 2021 toimus Eesti NATO Ühingu eestvedamisel VII rahvusvaheline aastakonverents „ÜRO resolutsioon 1325: naised, rahu ja julgeolek“. Konverents keskendus esmakordselt Balti riikide tegevuskavade ja koostöövõimaluste tugevdamisele. Lisaks

Eesti, Läti ja Leedu ekspertidele esinesid konverentsil USA, Kanada ja Rootsi julgeoleku valdkonna esindajad ja diplomaadid. Avakõne pidas Kanada brigadikindral Carla Harding Liitlasvägede Euroopa ülemjuhatuses (SHAPE) teemal „Mitmekesisuse konkurentsieelis julgeoleku tagamisel“. Kõnelesid ka Eesti välisminister Eva-Maria Liimets, Kanada suursaadik Kevin Rex, ÜRO soolise võrdõiguslikkuse ja naiste õiguste ameti poliitika ekspert Harriette Williams Bright ja Rootsi suursaadik Eestis Ingrid Tersman. Arutelupaneelid „Eesti, Läti ja Leedu: naised, rahu ja julgeolek tegevuskavad – väljakutsed ja koostöövõimalused“ keskendusid Balti riikide 1325 tegevustele ja koostöövõimalustele, kaasates eksperte Riiast, Vilniusest ja Tallinnast. Panelistid hindasid Eesti „naised, rahu, julgeolek“ tegevuskava edenemist ning otsisid valdkondi, kus tugevdada koostööd erinevate tegevuskava elluviimisega seotud sidusrühmade vahel. Konverentsil osales ligi 50 osalejat erinevatest riikidest. Konverentsi korraldas Eesti NATO Ühing koostöös Välisministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Kanada suursaatkonna, Saksamaa suursaatkonna ja Friedrich Eberti Fondiga.

- 16.-21. mail 2022 toimus *Focal Points WPS* kohtumine Genfis, Šveitsis. Eestit esindas Krista Mullenok, Eesti NATO Ühingu juhatuse esimees.
- 24. oktoobril 2022 osales Eesti NATO Ühingu „Naised, rahu ja julgeolek“ projektijuht Kersti Siilivask Lätis toimunud naistele suunatud mentorprogrammi raames kohtumisel Kanada naised, rahu ja julgeoleku erisaadiku Jacqueline O’Neilliga. Kohtumisel jagati Kanada, Läti ja Eesti kogemusi resolutsiooni 1325 edendamise teemadel.
- 25. oktoobril 2022 osales Eesti NATO Ühingu „Naised, rahu ja julgeolek“ projektijuht Lätis toimunud „Naised, rahu ja julgeolek“ ümarlinal, kus arutati Eesti, Läti ja Leedu riiklike WPS tegevuskavade rakendamise teemadel. Eesti esindaja Kersti Siilivask andis ülevaate Eesti NATO Ühingu tegevustest ja panusest WPS tegevuskava rakendamisel nii Eestis kui ka rahvusvahelisel tasandil.
- Vahearuaude perioodil on toimunud kaks kõrgetasemelist Kaitseväge Peastaabi ülema kohtumist, 2021. aastal Brigadikindral Carla Harding’uga (Kanada) ning 2023. aastal Kindralleitnant Jennie Carignaniga (Kanada), arutamaks resolutsiooni 1325 eesmärkide rakendamist Kaitseväes. Kohtumistel arutati ja jagati kogemusi Kanada ja Eesti kogemustest resolutsiooni 1325 rakendamisest ning naissoost tegevväljast Kaitseväes.
- Eesti on aastatel 2021-2023 osalenud NATO sooperspektiivide komitee töös. Igal aastal korraldab NATO sooperspektiivide komitee WPS konverentsi, mille raames on võimalik infot ja kogemusi vahetada. Lisaks konverentsile toimub ka komitee kohtumine, kus võetakse vastu otsuseid resolutsiooni 1325 eesmärkide täitmise teemal.
- Vahearuaude perioodil on vastatud erinevatele naistele, rahu ja julgeoleku valdkonda puudutavatele infopäringutele ja küsimustikele. Igal aastal esitab Eesti NATO Ühing riikliku aruande NATO sooperspektiivide komiteele ning alates 2021. aastast ka NATO OPC (*Operations Policy Committee*) küsimustikule NATO liikmesriikide seksuaalse eksploateerimise vältimise poliitika tegevuskava rakendamise kohta.
- ÜRO Julgeolekunõukogu Terrorismivastane direktoraat (CTED) korraldas viimati 2022. aastal järelevalvemissiooni Eestisse, eesmärgiga teostada järelevalvet ÜRO Julgeolekunõukogu terrorismivastast võitlust puudutavate resolutsioonide täitmise üle.

Selle raames andsid Eesti õiguskaitseasutused, politsei ja teised ametkonnad, seal hulgas Siseministeerium, Justiitsministeerium ja Vanglateenistus põhjaliku ülevaate resolutsiooni 1325 rakendamise kohta Eestis koos statistiliste andmetega ja üksikasjaliste selgitustega. 2023. aasta teises pooles avaldas ÜRO JN CTED oma aruande Eesti kohta, mis sisaldab ka hinnanguid resolutsiooni 1325 eesmärkide täitmise kohta Eestis. Raporti hinnangul on Eesti olnud tugev naised, rahu ja julgeoleku tegevuskava toetaja, sealhulgas ajal, mil Eesti oli ÜRO Julgeolekunõukogu valitud liige,² Eesti on saavutanud naiste kõrge osaluse terrorismivastase võitlusega seotud institutsioonides, sealhulgas Politsei- ja Piirivalveametis ja vanglasüsteemis³ ning raport tõi välja, et Eesti pakub õiguskaitseasutustele soolast koolitust eelkõige inimkaubanduse ja seksuaalvägivalla juhtumite käsitlemise kontekstis.⁴

- 2023. aasta novembris algas *GovStack Women in GovTech Challenge* koolitus- ja mentorlusprogramm, milles osalevad mentorina nii Välisministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, eraettevõtete (Digital Nation, Proud Engineers, Aktors) kui ka ülikoolide (TalTech, Estonian Business School) esindajad. *Women in GovTech Challenge* on naistele suunatud globaalne digiteemaline koolitus- ja mentorlusprogramm, mille eesmärgiks on vähendada globaalset digitaalset lõhe ja tõsta naiste rolli digitaalsete tehnoloogiatega seotud küsimustes. Programmi esimesest lennust 2023-2024. aastal võtab osa 98 osalejat ja 38 mentorit 45 riigist. Programm koosneb 8 koolitusnädalast ning paralleelsest mentorlusprogrammist, mille raames arendavad osalejad väikestes tiimides mentorite juhendamisel konkreetseid e-teenuseid. Arendatud e-teenuseid ja lahendusi tutvustatakse ÜRO infoühiskonna foorumil WSIS 2024. aasta maikuu Genfis, Šveitsis.
- Arengukoostöö Ümarlaud (AKÜ) osaleb Euroopa MTÜde liidu Concordi soolisuse teemalises töörühmas, mille kohta on avaldatud ka AKÜ blogis ja Delfi/Päevalehe portaalis ilmunud [arvamislugu](#). 2023. aasta mais osales AKÜ esindaja Vilniuses naised, rahu ja julgeolek valdkonda käsitletud konverentsil *Gender Equality and Violence Against Women: Perspectives from the EU and the Eastern Partnership Countries*.
- Vahearuaande perioodil tegeles Kultuuriministeeriumi Euroopa Liidu kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi rahastusel roma platvormi väljaarendamisega, eesmärgiga toetada romade lõimumist ühiskonnas, edendada roma ja mitteroma noorte koostööd, suurendada kohalike omavalitsuste kaasatust romade lõimumisprotsessis ning tutvustada roma ajaloo ja kultuuri Eesti elanikele. Alates platvormi käivitamisest 2017. aastal on ellu viidud kaks aastast ja üks 28-kuune projekt. Seni viimane, 3. projekt, lõppes 2023. aasta juulis. Projektide tegevused olid suunatud eelkõige roma noortele ja roma naistele, aga ka kõigile teistele sidusrühmadele, nagu asjassepuutuvad ministeeriumid ja kohalikud omavalitsused, romadega töötavad pedagoogid ning kogu Eesti ühiskond. Roma naistele korraldati vahearuaande perioodil kolm majanduslikku aktiivsust toetavat koolitust ning kaks samateemalist ühiskoolitust Läti roma naistega, üks Pärnus, teine Riias. Enamikul alates 2020. aastast korraldatud koolitustest osalesid ülekaalukalt roma naised.

---

² *Report of the Counter-Terrorism Committee on its regional visit to the Baltic States: Republic of Estonia virtual component 10–14 May 2021; physical component 18–21 October 2022*), p. 271.

³ *Ibid.* p. 274.

⁴ *Ibid.* p. 275.

2.2. Naiste inimõiguste tagamise toetamine ning naiste võimestamine konfliktipiirkondades ja konfliktijärgsetes piirkondades

- Vahearuaude perioodil on Välisministeerium jätkanud rahaliste eraldiste tegemist konfliktija konfliktijärgsetes piirkondades naiste toetamisega tegelevatele organisatsioonidele ja agentuuridele. Lisaks punktis 2.1. välja toodud rahalistele toetustele eraldas Välisministeerium UNFPA kaudu nii 2020. kui ka 2021. aastal 100 000 eurot soopõhise vägivalla leevendamiseks Ukrainas ning 2023. aastal 50 000 eurot Afganistani humanitaartegevuste toetuseks ja 50 000 eurot humanitaarkriisi leevendamiseks Ukrainas. Ukraina-suunalisi projekte viib läbi ka agentuuril UN Women.
- Välisministeerium eraldas 20 000 eurot ÜRO õigusriigi tugevdamise ja seksuaalvägivalla vastase võitluse ekspertrühma Ukraina-suunaliste tegevuste toetuseks aastateks 2023-2024. Projekti eesmärk on tugevdada Ukraina õigussektori – nii ametiasutuste kui ka kodanikuühiskonna – suutlikkust teha koostööd, et uurida ja lahendada konfliktides esineva seksuaalvägivalla juhtumeid ja inimkaubanduse juhtumeid seksuaalse ärakasutamise eesmärgil, et tagada õiglus ja vastata adekvaatselt Ukraina elanikkonna nõudmistele. Projekt aitab kaasa ka konfliktides esineva seksuaalvägivalla ohvritele mõeldud reparatsiooniprogrammi loomisele. Tegevused vastavad otseselt Ukraina ametiasutustelt saadud taotlustele.
- Välisministeerium eraldas ÜRO Lastefondile (UNICEF) koostööprogrammi "*Scaling up UNICEF-Estonia-Georgia partnership in general education for better outcomes of children in Georgia*" elluviimiseks 2020. aastal 279 390 eurot, humanitaarolukorra leevendamiseks Ukrainas fookusega Ida-Ukrainal 2020. aastal 200 000 eurot ja 2021. aastal 175 000 eurot ning 50 000 eurot Beirutis, Liibanonis toimunud plahvatuse tagajärgede leevendamiseks.
- Aastatel 2020-2023 on Välisministeerium rahastanud ka mitmeid Mondo ja Pagulasabi poolt ellu viidud projekte:
  - Haridus, digiõpe ja ettevõtlusoskused Süüria pagulastele, juuni 2020 – august 2022
Projekt parandas enam kui 1300 Süüria pagulase olukorda Jordaania, Liibanonis ja Türgis, pakkudes neile haridust ja psühhosotsiaalset tuge, keskendudes eriti lastele, noortele ja naistele. Sõjapõgenikest noored said minna tagasi kooli ja omandada IT oskusi, seal hulgas programmeerimist, tehisintellekti, veebiarendust ning keeleoskusi, mis oluliselt parandas nende konkurentsivõimet tööturul. Naiste võimestamine toimus koolituste, ettevõtlustoetuste, naiste ühistu asutamise ja sotsiaalses ettevõtluses osalemise kaudu. See parandas naiste sissetulekut ja aitas COVID-19 järgses halvenenud majanduskeskkonnas toime tulla. Pered said terviklikku psühhosotsiaalset tuge sõjatraumadest paranemiseks.
  - Süüria pagulasnaiste iseseisva toimetuleku toetamine Jordaania, Liibanonis ja Türgis, juuli 2022 – juuni 2023
Alates 2022. aastast on Mondo partner Jordanian Women's Union –feministlik institutsioon, mis usub kõigi kodanike ning meeste ja naiste täielikku võrdsusse ning kutsub üles kaotama naiste diskrimineerimise kõiki vorme kõigis sotsiaalsetes, poliitilistes ja majanduslikes

kontekstides. Projekt parandas Süüria pagulaste, ennekõike naiste ja laste sotsiaalmajanduslikku olukorda Jordaania, Liibanonis ja Türgis. Kõigis kolmes riigis suurendasid projektitegevustes osalenud naised oma digipädevusi, mis toetab neid nii tööleidmisel, ettevõtte alustamisel, kui aktiivselt ühiskonnaelus osalemisel. Türgis läbiviidud ettevõtluse koolituste tulemil paranes pagulasnaiste võimekus alustada oma ettevõttega. Liibanonis võimestati pagulasnaisi viima ellu kogukonna heaolu jaoks vajalike projekte. Jordaania on pagulasnaised teadlikumad oma õigustest ning omandanud vajalikud kutseoskused iseseisvalt sissetuleku teenimiseks. Mitmetel juhtudel on projekti tegevustes osalenud naised juba alustanud oma ettevõttega või asunud palgatööl. Lisaks on Türgis toetatud koolitusel osalevate vanemate lapsi, pakkudes neile mängulisi ja arendavaid töötubasid. Kokku osales projekti tegevustes 507 naist ja 8 last.

- Eesti Pagulasabi tegevused Süüria pagulaste toetuseks 2020-2023

Pagulasabi on Jordaania aktiivne alates 2018. aastast. Jordaania on nad ellu viinud erinevaid jätkusuutlikku toimetulekut toetavaid programme. Näiteks on toetatud Süüria pagulaste ja kohalike haavatavatesse rühmadesse kuuluvatel inimestel iseseisvat toimetulekut, korraldades ettevõtluskoolitusi ning andes osalejatele starditoetusi, et nad saaksid alustada jätkusuutlike äridega, samuti pakkudes põhjalikku mentorlusprogrammi. Lisaks on rajatud Jordaania põhjaossa hüdropoonilisi kasvuhooneid, mis pakuvad tööd nii Süüria pagulastele kui ka haavatavasse gruppi kuuluvatele jordaanelastele. 2023. aasta septembrisseisuga on töös 8 hüdropoonilist kasvuhoonet, mis on ühtlasi õppekeskuseks kohalikele haavatavatele gruppidele - läbi koolituste ja toe luuakse väiksemaid kasvuhooneid leibkondadele, kes saavad toitu kasvatada nii endale kui ka müügiks.

- Eesti Pagulasabi ettevõtete programm relvakonfliktide tõttu kannatanud naiste võimestamiseks

Eesti Pagulasabi korraldas aastatel 2022-2023 Ukrainas, Gruusias ja Keenias mikro- ja väikeettevõtete toetamise programmi, et võimestada relvakonfliktide tõttu kannatanud naisi ning tagada neile jätkusuutlik sissetulek. 2022. aasta programmide raames said stardi- ja laienemistoetust üle saja ettevõtte. Aidati haavatavas seisus olevaid pagulasi, sisepõgenikke ja muul viisil relvakonfliktide tõttu kannatanud inimesi. Et abil oleks pikaajaline mõju, aitas Pagulasabi luua ja arendada mikro- ja väikeettevõtteid, mis tagaksid osalistele jätkusuutliku ja väärrika toimetuleku, vaatamata keerulistele oludele, milles nad elavad. Üks ettevõtlusprogrammi tsüklid kestab umbes 12 kuud. Ukrainas korraldas Pagulasabi ettevõtlusprogrammi juba viiendat aastat, Gruusias teist ning Keenias esimest. Gruusias toetas Pagulasabi 2022. aastal 20 alustavat ettevõtet ning aitas 20 juba olemasoleval ettevõttel oma tegevust laiendada. Keenias sai ettevõtlusprogrammi raames stardi- ja laienemistoetust ligi 30 äri. Lisaks abistati vajalike seadmete ostmisel kohalikkude põllumajanduskooperatiivi, millest sai kasu umbes 90 põllumajandusega tegelevat inimest. Ukrainas oli eesmärgiks toetada 25 alustavat ja 6 olemasolevat ettevõtet. Ettevõtlusprojekti tegevuste mõõdetavaks mõjukuks on toetuse saanud naiste leibkondade sissetulekute kasv. Näiteks kasvasid Ukraina ettevõtlusprogrammi tulemusel osalenud naiste sissetulekud keskmiselt 86%.

- Eesti Pagulasabi projekt "Gruusia sisepõgenikest naiste jätkusuutliku toimetuleku toetamine läbi väikeettevõtluse"

Eesti Pagulasabi alustas 2021. aastal projekti, millega toetati Gruusia naisi viies sisepõgenike asulas. Eesti Pagulasabi kohapealseks partneriks oli Tserovani sisepõgenike asulas tegutsev organisatsioon For Better Future, kellel on pikaajaline kogemus sisepõgenikega töötamisel. Samuti on organisatsioonil sotsiaalne ettevõtte, mille kaudu pakutakse sisepõgenikele tööd. Eesti Pagulasabi ja For Better Future korraldasid naistele ärikoolitusi, mille tulemusel said 40 osalejat rahalist toetust oma äriideede elluviimiseks ja väikeettevõtetega alustamiseks. Toetuste andmisele järgnes pooleaastane mentorlusprogramm, eesmärgiga vormida tulevaste ärinaiste loodavad ettevõtted jätkusuutlikuks.

2.3. Naised, rahu ja julgeoleku alal valdkondliku asjatundlikkuse kasvatamine ametkondades ja laiem teadlikkuse suurendamine Eestis

- Vahearuaande perioodil on olnud ametisse määratud soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik. Volinik on sõltumatu ja erapooletu ametiisik, kes jälgib soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse nõuete täitmist ning teostab nendest seadustest tulenevate nõuete täitmise üle järelevalvet nii avalikus kui ka erasektoris. Selle alla käib ka erinevate seaduste mõju analüüsimine ning Vabariigi Valitsusele ja valitsusasutustele, seal hulgas kohaliku omavalitsuse üksustele ettepanekute tegemine ja nende nõustamine võrdõiguslikkust puudutavates küsimustes. Lisaks sellele avaldab volinik ka aruandeid soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta ning teeb koostööd teiste isikute ja asutustega soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise edendamisel. Ühtlasi võtab volinik ka ise tarvitusele meetmeid võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks ning viib läbi erinevaid projekte, koolitusi ja üritusi, mis seda eesmärki täidavad. Kõige suuremaks osaks voliniku tegevusest on nende isikute nõustamine, kes pöörduvad voliniku poole diskrimineerimiskahtlusega. Volinik koostab teatud suuremate või pretsedenti loovamate juhtumite põhjal ka arvamusi.⁵
- Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik on läbi viinud ka mitmeid projekte:
  - 1) Aastatel 2019-2020 toimunud InWeGe (*Income, Wealth, Gender*) projekti eesmärk oli pakkuda innovatiivset ja statistikapõhist veebirakendust peamiselt naistele, et nad saaksid otsustada ja teha paremaid valikuid tööturul. Projekti käigus seirati majandusteaduslaste abil soolist erinevust sissetulekutes ja jõukuses inimese elutsükli jooksul ning analüüsiti soolisi erinevusi erinevates sissetulekutes ja pensionivarades, keskendudes Eestis valitsevatele trendidele. Analüüsis kasutati võrdlusandmeid ka teistest Euroopa riikidest. Vaatluse all olid eelkõige naiste palgad, varad ja pensionid. Projekti käigus valmis üheksa teadusuuringut, mille viisid läbi Tartu Ülikooli ja

---

⁵ 22.01.2020 “Omavalitsused ei tohi oma seisukohtades tugineda piiravatele soostereotüüpidele” <https://volinik.ee/volinik-live-web-prd/s3fs-public/2023-08/kov-kaalutlused-mehed-ja-naised-22012020-arvamus.pdf>; 09.05.2022: Arvamus koolieksamite tingimuste erinevusest tulenevalt õpilase emakeelest <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fvolinik.ee%2Fvolinik-live-web-prd%2F%2Fs3fs-public%2Fdocuments%2F%2F%2F%2Fvolinik-arvamus-emakeel-koolieksam1-1.docx&wdOrigin=BROWSELINK>; 26.09.2023: Voliniku arvamus ainult ühele soole mõeldud jõusaali loomisest (https://volinik.ee/volinik-live-web-prd/s3fs-public/2023-11/Voliniku_arvamus_ainult_uhele_soole_moeldud_jousaali_loomisest-1.pdf).

TalTechi majandusteadlased.⁶ Lisaks korraldas volinik jätkutegevusena koolivisiite ja e-külalistunde noorte teemakohaseks teadvuse tõstmiseks ning kuus avalikku arutelu ja ümarlauda, seal hulgas Paide Arvamusfestivali raames.

- 2) Perioodil 1. september 2019 - 31. august 2021 toimus Euroopa Komisjoni poolt rahastatud projekt Parents@Work, mis keskendus tööandjate töö- ja pereelu tasakaalu heade praktikate jagamisele ning töökohal tekkivate diskrimineerimise olukordade äratundmisele. Eesmärk oli parandada rasedate ja perekondlike kohustusi täitvate töötajate kaitset diskrimineerimise eest töökohal. Projekti järelmina koostati mitmeid teavikuid tööandjale ja töötajale ning 2023. aasta kevadel viidi Equineti Töö- ja pereelu ühitamise konverentsil läbi ka teemakohane töötuba.
  - 3) Perioodil 17. veebruar 2020 - 16. veebruar 2022 toimunud Euroopa Komisjoni kaasrahastatud WoBaCa projekti eesmärk oli edendada soolist võrdõiguslikkust ning tõsta naiste ja meeste töö- ja eraelu tasakaalu suurendamise võimekust, töötades välja mitmeid uuenduslikke ja interaktiivseid tööriistu. Need tööriistad aitavad suurendada võrdsust läbi igapäevaste praktiliste oskuste parandamise, hoiakute muutmise ja sooliste stereotüüpide vähendamise.
- 24. oktoobril 2023 toimus soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku korraldamisel konverents „Milline rohepööre on õiglane?“, kus arutati poliitikute ja arvamusteadlastega rohepöörde mõjude üle võrdõiguslikkuse ja võrdsete võimaluste vaatenurgast. Konverentsil esitleti voliniku tellitud uuringut „Võrdõiguslikkuse vajadused ja võimalused rohepöördes“, mis keskendub sellele, kui palju on riiklikul tasandil võrdsuspõhimõtteid rohepöördes arvesse võetud. Konverentsil toimus arutelu „Kes võidab rohepöördest?“ kliimaminister Kristen Michali, president Kersti Kaljulaidi, Tallinna aselinnapea Joosep Vimmi ja Eesti ÜRO noordelegaat Hanna-Stiina Torniuuse osalemisel. Häid praktikaid rohepöörde ja võrdõiguslikkuse lõimimisest vahendasid Rootsi Keskkonnakaitse Agentuuri ja Islandi Arktika koostöövõrgustiku esindajad.⁷

---

⁶ [What Explains the Gender Gap in Wealth? Evidence from Administrative Data](#) (Jaanika Meriküll, Merike Kukk, Tairi Rõõm)

[The Role of Firms in the Gender Wage Gap](#) (Jaan Masso, Jaanika Meriküll, Priit Vahter)

[Gender Income Gap over Life Cycle: Cross-Country Analysis](#) (Papuna Gogoladze)

[Gender Gap in Pension Income: Cross-Country Analysis and Role of Gender Attitudes](#) (Anna Veremchuk)

[Valuation of Human Capital and the Gender Wage Gap in Europe](#) (Tiiu Paas, Maryna Tverdostup)

[The Gender Gap in Pension Wealth in Europe: Evidence from Twenty Countries](#) (Tairi Rõõm, Orsolya Soosaar)

[The Gender Wealth Gap in Europe: a Comparative Study Using a Model Averaging Methodology](#) (Jaanika Meriküll, Merike Kukk, Tairi Rõõm)

[Innovation as a Firm-Level Factor of the Gender Wage Gap](#) (Jaan Masso, Priit Vahter)

[The Gap that Survived the Transition: the Gender Wage Gap over Three Decades in Estonia](#) (Jaanika Meriküll, Maryna Tverdostup)

⁷ Konverentsi on võimalik järgi vaadata [siin](#). Uuring „Võrdõiguslikkuse vajadused ja võimalused rohepöördes“ on leitav [siin](#).

- Naistevastase vägivalda ja ahistamise vastu võitlemiseks, sealhulgas veebikeskkonnas jätkavad Eestis tööd veebikonstaablid, kelle poole võib muuhulgas pöörduda seksuaalsest või muust väärkohtlemisest teatamiseks.⁸
- 18. juunil 2020 toimus Eesti NATO Ühingu, Kanada Suursaatkonna, NATO ja Välisministeeriumi eestvedamisel VI rahvusvaheline aastakonverents „ÜRO resolutsioon 1325: naised, rahu ja julgeolek“. Konverentsil osales kaheksateist 22-69 aastast erinevates ametites töötavat naist. Osalejatel paluti julgeolekupsühholoogilise ülevaate raames avaldada oma arvamust erinevate julgeolekut puudutavate teemade ja näidatud piltide kohta. Järeldusena selgus, et naised seostasid julgeolekut isikliku, riikliku, rahvusvahelise ja kübervaldkonnaga. Lisaks leidis enamus naisi, et usaldavad Eesti julgeolekusektorit ja NATOt. Nõustuti ka, et naistel peab olema võimalus liituda kaitseväega ning naiste roll peab suurenema ning tähtsustuma nii julgeolekusektoris, NATOs kui kaitseväes.
- 8. detsembril 2021 toimus veebikonverents ja uue õppematerjali tutvustus teemal “Naised küberturbes – eeskujud tüdrukutele”. Ürituse korraldas TalTech. Eesti NATO Ühingu juhatuse esimees Krista Mullenok andis oma panuse „Naised küberturbes-eeskujud tüdrukutele“ materjalide loomisel.⁹
- 25. novembril 2022 korraldas Eesti NATO Ühing koostöös Välisministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Kanada suursaatkonna ja Saksamaa suursaatkonnaga Tallinnas VIII rahvusvahelise aastakonverentsi „ÜRO resolutsioon 1325: naised, rahu ja julgeolek“. Konverentsil arutleti esmakordselt sooperspektiivi rakendamise nõunike rolli üle relvajõududes. Arutelupaneelis esitleti Kanada, Rootsi, Norra ja Hollandi parimaid praktikaid soonõunike tööst relvajõududes. Arutelupaneelis anti ülevaade Eesti „naised, rahu ja julgeolek“ tegevuskava rakendamisest, ennetustöö tähtsusest ja järelevalve tõhustamisest. Saksamaa asevälisminister Dr. Tobias Lindner tutvustas Saksamaa feministlikku välispoliitikat. Irene Fellin, NATO peasekretäri WPS eriesindaja tegi ettekande teemal „NATO naised, rahu ja julgeoleku poliitika rakendamine praktikas“. Üritusel osales ligi 100 osalejat erinevatest riikidest.
- 13. oktoobril 2023 toimus Eesti NATO ühingu korraldamisel Tallinnas IX rahvusvaheline aastakonverents „ÜRO resolutsioon 1325: naised, rahu ja julgeolek“. Konverentsi fookuses oli sõda Ukrainas. Ukraina esinejad andsid ülevaate Ukraina WPS tegevuskava rakendamisest sõja ajal. Samuti anti ülevaade naiste rollist rahu ja julgeoleku tagamisel Ukraina näitel. Balti arutelupaneelis käsitleti Eesti, Läti ja Leedu juhtrolli Ukrainale abi andmises ning sooperspektiivi arvesse võtmist abi andmisel. Konverentsil oli esinejate seas kokku esindatud seitse riiki – Ukraina, Eesti, Läti, Leedu, Saksamaa, Slovakkia ja Kanada. Konverentsil esinesid ÜRO naiste, laste ja noorukite õiguste eestkõneleja president Kersti Kaljulaid, välisminister Margus Tsahkna, Kanada suursaadik Laird Hindle ja mitmed eksperdid. Ligi 70 osalejaga konverentsi toetasid Kanada Suursaatkond, Saksamaa

⁸ Lisainfo [siin](#).

⁹ Vaata lähemalt <https://sites.google.com/view/eeskujud/lood-naistest/juhid?authuser=0>.

Suursaatkond, Välisministeerium, Kaitseministeerium, Friedrich Eberti Fond ja NATO peakorter.

- Eesti haridusstrateegia aastateks 2021-2035 seab üheks paljudest sihtidest ühiskonna sidususe toetamise ning kinnitab, et haridussüsteem tagab kõigile inimestele võrdsed võimalused kvaliteetse hariduse saamiseks, sõltumata sotsiaalsest või kultuurilisest taustast, vanusest või soost. Samuti sätestab strateegia, et haridusasutuste töötajad loovad arengut ja tervist toetava, turvalise ja koostööle orienteeritud ning võrdseid võimalusi edendava õppekeskkonna ja organisatsioonikultuuri. Eesti põhikooli riiklik õppekava (2011/2023) ja gümnaasiumi riiklik õppekava (2011/2023) sätestavad põhihariduse ja gümnaasiumihariduse põhiväärtused (üldinimlikud ja riiklikud), sh hoolivus, õiglus, inimväärikus, sallivus, keskkonnahoid, jätkusuutlikkus ja sooline võrdõiguslikkus. Koolielu korraldamisel lähtutakse võrdse kohtlemise põhimõtetest, mis puudutab õpilaste rahvust, rassi või sugu.¹⁰
- Riiklik õppekava sätestab, et erinevate ainete sisu peab andma alusteadmised ja oskused soolise võrdsuse teemadel arutamiseks indiviidi, gruppide, klassi ja kooli, haridus- ja tööturu ning ühiskonna tasandil. Õpilased saavad lisaks ühiskonnas toimuvate protsesside mõistmisele tuge endi sooliste identiteetide, minapildi ja enesetunnetuse kujunemise mõistmisel. Inimeseõpetus, mille kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud soolise võrdsuse osas, lõimib õppesisu kõigis kooliastmetes. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata naiste ja meeste ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa soolise võrdõiguslikkuse edendamisele.
- Ajakohastatud õppekava paremaks rakendamiseks koostavad töörühmad õppeprotsesside kirjeldusi, mille koostamisel tehakse koostööd erinevate partneritega, et toetada ühiskonnas aktuaalsete teemade käsitlemise efektiivsust, näiteks MTÜ Mondo maailmahariduse, TÜ Kliinikum tervisehariduse, sealhulgas seksuaalhariduse ning Päästeamet ohutuse teemadel. Valminud on maailmahariduse pädevusmudel, mida kasutatakse õppeprotsesside koostamisel. Õpetajate toetamiseks ühiskonnas aktuaalsete teemade toomisel klassiruumi, toimuvad Haridus- ja Teadusministeeriumi, Siseministeeriumi, Välisministeeriumi ja Kaitseministeeriumi koostöös õpetajate infopäevad kaks korda aastas. 2023. aasta sügisel toimus kolmas koostööseminar.
- Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Tartu Ülikooli Kliinikumi koostööl on valminud õppematerjalid noorte kohtingu- ja seksuaalvägivalla ennetamise käsitlemiseks põhikoolile (2021) ja gümnaasiumile (2022) ning käsiraamatud õpetajatele¹¹, mis on tasuta kättesaadavad keskkonnast opiq. Koostatud on eri kooliastmetele mõeldud tervisehariduse

¹⁰ Põhikooli riiklikud õppekavad: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020?leiaKehtiv>; Gümnaasium riiklikud õppekavad: <https://www.riigiteataja.ee/akt/123042021011?leiaKehtiv>.

¹¹ autorid Kai Part, Merike Kull, Tiivi Pihla

pädevuste kirjeldus, mis integreeritakse õppeprotsesside kirjeldustesse. Aastatel 2016-2022 on temaatilistel täiendkoolitustel osalenud 400 õpetajat ja 308 kooli tugispetsialisti 248 koolist. Koolitused jätkuvad Haridus- ja Teadusministeeriumi toetusel.

- Haridus- ja Teadusministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium ja Justiitsministeerium osalesid Eesti lähisuhtevägivalla (LSV) tegevuskava koostamisel aastateks 2024–2027. Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevused on seotud õppe kaudu tehtava ennetustöö ja varajase märkamisega.
- Sotsiaalministeeriumi tellimusel on Poliitikauuringute Keskus Praxis läbi viinud analüüsi, kuidas on soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise temaatika lõimitud õpetajate baas- ja täienduskoolitusse.
- Soolise võrdõiguslikkuse poliitika koordineerimise eest vastutaval ministeeriumil (Sotsiaalministeeriumil ja alates 2023. aasta II poolest Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil) on strateegilised partnerid vabaihenduste näol, et toetada Heaolu Arengukavas seatud eesmärkide täitmist. Aastatel 2019-2021 olid soolise võrdõiguslikkuse strateegilised partnerid Eesti Naisühenduste Ümarlaud ja Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus koos MTÜ Oma Tubaga. Aastatel 2022-2024 on strateegilisteks partneriteks Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus ja MTÜ Oma Tuba koos Praxisega.
- Välisministeeriumi tellimusel on Tallinna Ülikool ja Arengukoostöö Ümarlaud viinud läbi uuringu „ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1325 Naised, rahu ja julgeolek rakendamine Eestis“, mis ilmus aastal 2021. Uuringuga tehti ka konkreetseid ettepanekuid, kuidas resolutsiooni 1325 eesmärke Eestis paremini rakendada.
- Vahearuande perioodil 2020-2023 on Kaitsevägi vastanud erinevatele sooperspektiivi puudutavatele Eesti meediaväljaannete infopäringutele.
- Eesti Kaitseväge ettepanekul lisati 2023. aastal Balti Kaitsekolledži (*Joint Command and General Staff Course (JCGSC)*) õppekavasse kohustus läbida *NATO School of Oberammergau* veebikursus ADL 169 „*Improving Operational Effectiveness by Integrating Gender Perspective*” moodul.
- Ajateenijate kompleksuuringusse lisati 2022. aastal naissoost ajateenijate eriblokk. Selle raames viib Kaitsevägi ajateenistuse alguses läbi küsitluse, mille eesmärgiks on välja selgitada:
  - 1) Naisajateenijate ajateenistusse tuleku motiivid ja ootused väljaõppe ja elukeskkonna suhtes;
  - 2) Meesajateenijate hoiakud naisajateenijate kohta ja naiste kohta kaitseväes üldiselt. Nendest hoiakutest sõltub eesseisva ajateenistuse üldine atmosfäär ning negatiivse suhtumise korral on eesmärgiks selle parandamine ajateenistuse läbimise käigus.

Küsitlus viiakse läbi ka ajateenistuse lõpus, eesmärgiga välja selgitada:

- 1) Ajateenijate rahulolu ajateenistusega ja seda mõjutanud faktorid;
- 2) Hinnangud suhetele ja atmosfäärile üksuses (võrrelda omavahel üksusi, kus oli naisajateenijaid ja kus mitte);
- 3) Määrustikuväliste suhete, kiusamise ja ahistamise esinemine üksustes, sealhulgas naiste soolise ahistamise juhtumid;
- 4) Kuidas on muutunud ajateenijate hoiakud naiste ajateenistuse kohta ja naiste kohta kaitseväes üldiselt võrreldes ajateenistuse alguses väljendatud hoiakutega.

Kuna naissoost ajateenijaid puudutav erimoodul lisati küsitlusele esmakordselt 2022. aastal, avaldatakse küsitluse analüüsi tulemused 2024. aasta esimeses pooles. Ajateenijate kompleksuuringus tuleb põhjalikumalt käsitleda ka Kaitseministri 2017. aastal kinnitatud poliitikat naiste enamaks kaasamiseks kaitseväeteenistusse, mis näeb ette naissoost ajateenijate ja tegevväelaste arvu suurendamist.

- Kaitseväe Akadeemia ja Tartu Ülikooli riigikaitsealase inimvara uurimisrühma poolt juhendatud lõputööd „Naised, rahu ja julgeolek“ teemal perioodil 2020-2023:
  - 1) (2020) „Vabatahtlikkuse alusel naiste ajateenistusse asumise ja väljalangemise põhjused läbi narratiivse uurimise“;
  - 2) (2023) Kaitseväe Akadeemia lõputöö „Eesti Kaitseväe naisajateenijate teenistusmotiivid ja rahulolu ajateenistusega aastatel 2016-2021“;
  - 3) (2021) Kaitseväe doktorant – inimvara arendusele keskenduv doktortöö, milles käsitletakse ka sooperspektiivi rakendamist sõjaväelisel korraldatud organisatsioonides.
- Balti Kaitsekolledži ja Kaitseväe Akadeemia loengud „Naised, rahu ja julgeolek“ teemal perioodil 2020-2023:
  - 1) (2023) Balti Kaitsekolledži loeng „Naised, rahu ja julgeolek“ teemal, esines Kanada relvajõudude ametialase kultuuri ja käitumisreeglite osakonna ülem kindralleitnant Jennie Carignan;
  - 2) (2021) Balti Kaitsekolledži loeng „Naised, rahu ja julgeolek“ teemal „*Broadening the Aperture of Military Professionalism through a Gender Perspective*“, Vanessa Brown, *Dallaire Centre of Excellence for Peace and Security, Canadian Defence Academy*;
  - 3) (2021) Balti Kaitsekolledži loeng, milles käsitleti ka „Naised, rahu ja julgeolek“ teemat „*How do NATO's strategic decisions get translated into Operational Actions in theatre, A practitioner's perspective*“ kindralleitnant Jennie Carignan, OMM MSM CD (CAN A).
  - 4) (2020) Kaitseväe Akadeemia seminar „Naised, rahu ja julgeolek“ teemal.
- 2023. aasta oktoobris toimus Islami Keskuses infotund, kus Tallinna Eesti Keele maja nõustajad tutvustasid keskuse külalistele Eesti ühiskonna toimimise mehhanisme ning jagasid islamiusulistele naistele teadmisi nende õigustest ja võimalustest.
- Arengukoostöö Ümarlaua esindaja juhtis 2023. aasta Arvamusfestivalil paneelarutelu teemal “Noored, rahu ja julgeolek. Riigikaitse õpetuse tulevik”. Paneelis räägiti ka konfliktide mõjust naistele.

2.4. Naiste esindatuse suurendamine rahu ja julgeoleku tagamisega seotud ametikohtadel Eestis, sealhulgas osalemisvõimalused rahvusvahelistel sõjalistel ja tsiviiloperatsioonidel

- Rahvusvahelistel konkurssidel on sarnase kvalifikatsiooni ja teenistuskäiguga kandidaatide puhul sageli eelis naissoost kandidaadil, kuna organisatsioonides on seatud soolise võrdsuse saavutamise eesmärgid. Peame oluliseks, et Eestis oleks tippeksperide ja avaliku sektori tippjuhtide seas - ning ühtlasi kandidaatide kaardistamise alusel loodud aktiivses valimis - sobiva kvalifikatsiooni ja kogemusega naisi, kelle kandidatuuri esitades ja toetades suurendaksime oma kandidaatide edukuse võimalusi.
- Eesti ÜRO-suunalises personalipoliitikas juhindume rahvusvahelise personalipoliitika tegevuskavast 2022-2026, mis keskendub ka inimõiguste kaitsele, sealhulgas naiste, laste ja vähemuste õigustele.
- Alates 2020. aastast panustab Eesti Euroopa Liidu välisteenistuse struktuuridesse riikliku ekspertdiga, kelle tööülesanneteks on inimõiguste, sooaspekti ja resolutsiooni 1325 valdkondade strateegiline arendamine Euroopa Liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜJKP) raames.
- Eesti ekspert osaleb asjakohastes ELi poliitilistes protsessides, eesmärgiga tagada sooaspekti ja inimõiguste arvestamine ja tugevdamine, sh Strateegiline kompass ELi julgeoleku ja kaitse tugevdamiseks (2022), ÜJKP tsiviiltegevuse kokkulepe (2023) ja mitmed asjakohased Euroopa Nõukogu järeldused. Samuti osaleb Eesti ekspert regulaarselt ELi sõjaliste ja tsiviilmissioonide planeerimisprotsessides, kuuludes missioonide ja operatsioonide strateegiliste hindamiste meeskondadesse. Nii on ekspert andnud temaatilisi sisendeid mitmete ELi missioonide mandaatide uuendamisele, sh Malis, Iraagis, Kesk-Aafrika Vabariigis, Nigeris ja Mosambiigis. Eesti ekspert seisab selle eest, et kõikidel missioonidel ja operatsioonidel oleksid olemas soolise võrdõiguslikkuse nõunikud, kuid ressursside nappuse surve all see kahjuks alati ei õnnestu.
- Lisaks laiemates tööprotsessides osalemisele vastutab Eesti ekspert uuringu eest, mille eesmärk on analüüsida arenguid inimõiguste ja sooaspekti arvestamises sõjalistel ja tsiviilmissioonidel läbi aja (*Baseline Studies on Integrating Human Rights and Gender Equality into CSDP Missions and Operations*). Viimane laiapõhjaline uuring viidi läbi 2021. aastal. Käsil on uuringu ja selle analüüsi põhjal formuleeritud soovitude rakendamine. Uringuaruanne soovib missioonidel tõhustada ja süstematiseerida soolise ja seksuaalse vägivalla ennetamist ja sellele reageerimist, tõhustada soolõime koolitusi ja laiendada nende kättesaadavust, süstematiseerida sooanalüüside läbiviimist ja julgustada juhtkonda sõnakamalt sootemadel sõna võtma ja sooküsimustes eeskujuna näitama.
- Tsiviilmissioonide personali puhul jälgib Eesti soolist tasakaalu ja on suurendanud naisekspertide osakaalu. 2020. aasta seisuga oli Eesti tsiviilekspertidest naiste osakaal 23%. 2023. aasta seisuga on erinevate organisatsioonide tsiviilmissioonidele lähetatud üheksast ekspertidest neli naist.

- 2023. aastal koostati Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) soolise võrdõiguslikkuse kava aastateks 2023-2028, mis kirjeldab PPA kavandatavaid ja rakendatavaid tegevusi soolise võrdõiguslikkuse edendamise panustamisel. Soolise võrdõiguslikkuse kava eesmärgiks on edendada soolist võrdõiguslikkust läbi institutsionaalsete ja kultuuriliste muutuste organisatsioonis. Kavaga seatakse PPAle soolise võrdõiguslikkuse tagamisel järgmised eesmärgid:
  - 1) järjepidevalt suurendada naiste osakaalu juhtide hulgas;
  - 2) tõsta sooteadlikkust töötajate hulgas;
  - 3) tõsta organisatsioonikultuuri toetava töökeskkonna ja võrdsete võimaluste tagamisel;
  - 4) maksta võrdset palka võrdväärse töö eest.
- 2023. aastal moodustasid Frontexi ühisoperatsioonidel osalenud ametnikest 38,1% naisametnikud. Lisaks PPA ametnikele osalesid esmakordselt 2 Eesti Punase Risti esindajat, kes olid mõlemad naissoost.
- 2023. aastal töötas PPA koostöös Frontexi ja Sisekaitseakadeemiaga välja koolituskursuse Frontexi ühisoperatsioonidesse panustamisvõimekuse tõstmiseks ning viidi läbi esimene pilootkoolitus, mille tulemusena suurenes naisametnike valmisoleku osakaal ELi välispiiri valvamise ja rände haldamisega seotud kohustuste täitmiseks. Kokku 24 koolitusel osalenust läbis kodakondusse tuvastamise ekspertide koolituse 13 naisametnikku.
- Perioodil 2020-2023 on Kaitsevägi jätkanud „Naised vormi“ kampaania¹² tegevustega, seal hulgas teabepäevade korraldamisega. Teabepäevad toimuvad mitu korda aastas mitmel pool üle Eesti ja virtuaalselt. Teabepäevadel jagatakse informatsiooni kaitseväekohustuse võtmise ja sellega kaasneva kohta, saab kuulata kogemuslugusid nii ajateenistuses olevatelt kui ka Kaitseväes teenivatelt naistelt. Samuti antakse ülevaade ajateenistuse olemusest ja edasistest karjäärivõimalustest Kaitseväes.
- Perioodil 2020-2023 on Kaitseressursside amet koostöös Kaitseväega korraldanud naiste ajateenistuse töövarjupäevade projekti, mille peamine eesmärk on tõsta naiste teadlikkust kaitseväeteenistusest ja võimalustest Eesti riigikaitsest osa võtta. Samuti on eesmärk läbi kogemuse anda naistele võimalikult reaalne ettekujutus teenistuse sisust, millega tagada, et naised on ajateenistusse astudes selleks võimalikult hästi ettevalmistunud ning otsus kaitseväekohustuse võtmise kohta on kaalutletud. Projekti raames võimaldatakse 15 – 26 aastastele neidudele minna 24 tunniks valitud väeossa ajateenija töövarjuks, saamaks osa ajateenija argipäevast ja rutiinist. Töövarjuna on võimalus näha ajateenijate elamistingimusi, kanda sõduri vormi ja varustust ning võimaluse piires osaleda sõjalises väljaõppes nii väeosas kui metsas. Tagasiside ja kogemused on näidanud, et töövarjupäevadel osalenud noored naised omavad ajateenistusest paremat ülevaadet, on

¹² Täiendav info: <https://naisedvormi.ee/>.

paremini ettevalmistunud ning suurema tõenäosusega läbivad ajateenistuse kasutamata võimalust seda katkestada (seadus võimaldab naistel 90 päeva jooksul ajateenistus katkestada). Töövarjupäevad toimuvad kaks korda aastas, tavaliselt augustis ja oktoobris.

- 2023. aastal lisati sooperspektiivi rakendamise teemade koordineerimine ja nõustamine Kaitseväge peastaabi rahvusvahelise koostöö jaoskonna nõuniku ametijuhendisse.
- Kaitseväge sooperspektiivi rakendamise nõunik läbis 2022. aastal *Nordic Centre for Gender in Military Operations* poolt läbiviidud kursuse „NATO Gender Advisor Course“. Kursuse eesmärk on anda teadmised sooperspektiivi rakendamise nõustamisest nii rahuajal väeliikide ühendstaabis kui ka operatiiv- ja taktikalisel tasandil. Kursus annab teadmised sõjalistel operatsioonidel soolist võrdõiguslikkust reguleerivatest raamistikest, juhised ning oskused ja pädevused, mis on vajalikud nii riiklikus kui rahvusvahelises kontekstis.
- Kaitseväge sooperspektiivi rakendamise nõunik läbis 2022. aastal *European Security and Defence College* poolt läbiviidud kursuse „A Comprehensive Approach to Gender in Operations“. Kursuse eesmärk on anda vajalikud teadmised ja oskused, operatsioonide efektiivsuse tõstmisest ja sooperspektiivi rakendamisest rahvusvahelistel (ÜRO, EL, NATO ja teistel) missioonidel ja operatsioonidel.
- Alates 2023. aastast on Balti Kaitsekolledžis „Naised, rahu ja julgeolek“ temaatikaga tegelev teenistuja.

Kokkuvõte

Vahearuanne Eesti tegevuskava ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 „Naised, rahu ja julgeolek“ rakendamise kohta Eestis perioodil 2020–2023 on andnud ülevaate erinevate ministriumite, ametiasutuste ja valdkondade tegevustest tegevuskava elluviimisel. Vahearuanandes esitatud ülevaade ei ole ammendav. Tegevuskava ellu viivad ametkonnad ja vabauhendused esitavad Välisministeeriumi koordineerimisel kirjaliku lõpparuande 2025. aasta teises pooles, mis edastatakse infoks Vabariigi Valitsusele.